

Renus 2023-1

**ARCHEOLOGISCHE VERENIGING RIJNSTREEK,
AFDELING 6 VAN DE AWN, NEDERLANDSE ARCHEOLOGIEVERENIGING**

APRIL 2023

IN DIT NUMMER:

- UITNODIGING EN AGENDA ALGEMENE LEDENVERGADERING 17 APRIL
- BESTUURLIJK JAARVERSLAG AWN RIJNSTREEK OVER 2022
- ARCHEOLOGISCH JAARVERSLAG AWN RIJNSTREEK OVER 2022
- FINANCIËEL JAARVERSLAG AWN RIJNSTREEK OVER 2022 EN BEGROTING 2023
- PLANNEN VAN HET BESTUUR VOOR 2023 EN VERDER
- VOOR U BIJGEWOOND
- ARCHEOLOGISCHE VERKENNING NAAR HET KASTEEL STARRENBURG IN VOORSCHOTEN
- DE SCHAT VAN HOOGWOUDE, NU IN HET RIJKSMUSEUM VAN OUDHEDEN

Renus is een uitgave van de Archeologische Vereniging Rijnstreek, Afd. 6 van de AWN.
Redactie: P.J.M. de Baar, R.J.B. Hageman, J.E. van Oostenrijk.

Gegevens uit *Renus* mogen vrijelijk worden overgenomen, mits met voldoende bronvermelding, en er een kopie van het artikel, waarin gegevens uit *Renus* werden verwerkt, aan de redactie wordt gestuurd.

+++++

Vondstmeldingen

Heb je iets gevonden waarvan je denkt dat het van belang kan zijn, of weet je dat anderen dergelijke vondsten hebben gedaan? Bel dan met het gemeentebestuur van de plaats waar de vondsten zijn of worden gedaan. Vraag naar de voor archeologie verantwoordelijke ambtenaar op de gemeentesecretarie!

Onze afdeling houdt zich aanbevolen voor melding van plaatsen waar graafwerkzaamheden plaats (gaan) vinden. Help mee het bodemarchief te redden; een kleine vondst kan het begin van iets belangrijks zijn! Ons nieuwe emailadres: awnrijnstreek@hotmail.com.

Meehelpen met opgravingen?

Heb je belangstelling om actief deel te nemen aan veldwerk, dan kun je bij het bestuur vernemen welke projecten in uitvoering zijn of binnenkort zullen komen. Je ontvang dan nader gegevens over plaats en tijd. Met nadruk wordt erop gewezen dat ervaring absoluut niet vereist is.

Restaureren, tekenen en vondstverwerking

Deze werkzaamheden vinden plaats in onze werkruimte, Archeologiehuis Zuid-Holland, naast Archeon in Alphen aan den Rijn, elke maandagavond 20-22 uur en dinsdag 11-16 uur (niet op feestdagen).

Opgave van nieuwe leden

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden via het inschrijfformulier op de website van de landelijke AWN: <https://www.awn-archeologie.nl/lid-woorden/>.

Het basislidmaatschap kost € 55,- per jaar. Leden ontvangen viermaal per jaar het tijdschrift *Archeologie in Nederland*. Nieuwe leden worden persoonlijk uitgenodigd voor een eerste kennismaking met de afdeling.

Contactgegevens

Archeologische Vereniging Rijnstreek, afdeling 6 van de AWN,
Archeonlaan 1A,
2408 ZB Alphen aan den Rijn
e-mail: awnrijnstreek@hotmail.com
website <https://www.awn-archeologie.nl/afdeling/rijnstreek/>
Bankrekeningnummer: NL70 INGB 0003 1492 23

VOORWOORD

Beste leden,

Traditiegetrouw is het eerste nummer van de *Renus* elk jaar gevuld met (onder meer) de stukken voor de Algemene Ledenvergadering, waaronder jaarverslagen.

De ALV zal dit jaar op maandag 17 april plaatsvinden. Uiteraard zorgen we na afloop van de vergadering voor een interessante lezing en een gezellig samenzijn tot slot, met drankjes en versnaperingen.

Het jaar 2022 begon met veel belemmeringen vanwege Corona, maar allengs verbeterde de situatie, al kwam het nog niet tot lezingen, presentaties en dergelijke, die allemaal opgeschoven werden naar 2023. Maar de hoop is dat niet alleen die achterstand in 2023 ingehaald zal worden, maar ook diverse nieuwe initiatieven worden ontplooid. Wat dat betreft hoort u nog van ons! Zie ook het verslag van een brainstormvergadering hierover elders in deze *Renus*. Maar niet alles hoeft van één kant, die van het bestuur, te komen; ideeën en suggesties van leden worden graag door het bestuur ingewacht en als ze realiseerbaar zijn, ook graag uitgevoerd. Dus schroom niet...

Ook zijn we blij dat het bestuur weer van de voornaamste functies voorzien is, nu als secretaris al de nodige maanden warmloopt Robbert Jan Hageman en in de vacature van ons langjarig bestuurslid (eerst voorzitter, daarna vice-voorzitter) Pierre van Grinsven voorzien kan worden door de verkiezing van Rom Perenboom, een jong lid, wel niet wat levensjaren betreft, maar als jong-pensionado nog maar kort lid. Zijn eerste sporen heeft hij al verdiend door het schrijven (samen met zijn 'mentor' Pierre van Grinsven) van rapportjes over archeologische waarnemingen te Voorschoten-Voorstraat.

Behalve jaarverslagen en andere vergaderstukken vind je in deze *Renus* een beknopt artikel over de veldverkenning te Voorschoten-Starrenburg in oktober/november 2022. Ook word je geattendeerd op de nieuwe vitrine in het RMO met de onlangs ontdekte 'schat van Hoogwoud'. En uiteraard wordt onder de titel 'Voor u bijgewoond' stilgestaan bij een aantal lezingen, presentaties en bijeenkomsten die de afgelopen maanden (gelukkig weer) doorgang konden vinden, waaronder ook activiteiten van de ArcheoHotspot Oegstgeest.

Veel leesplezier, en graag tot ziens op maandagavond 17 april!

Het bestuur

UITNODIGING EN AGENDA ALGEMENE LEDENVERGADERING AWN-AFDELING RIJNSTREEK

Uitnodiging

Alle leden zijn van harte welkom op de Algemene Ledenvergadering, die dit jaar zal plaatsvinden op maandag **17 april**, aanvang **19:30 uur**. De locatie is zoals gewoonlijk het Archeologiehuis bij de ingang van Archeon, Archeonlaan 1A te Alphen aan den Rijn. Voor wie met de auto komt: je kunt gratis parkeren op het parkeerterrein van Archeon.

Agenda

1. Opening
2. Vaststelling agenda
3. Mededelingen
4. Notulen van de Algemene Ledenvergadering van 11 april 2022 (gepubliceerd in *Renus* 2022-2)
5. Bestuurlijk Jaarverslag en Archeologisch Jaarverslag 2022 (zie elders in deze *Renus*)
6. Verslag van de kascontrolecommissie over 2022
7. Benoeming kascontrolecommissie voor 2023. Noot: bij deze doen wij een klemmend beroep je hiervoor aan te melden, is het niet als lid, dan als reserve-lid. Het kost je slechts een dagdeel.
8. Financieel Verslag 2022 en Begroting 2023 (zie elders in deze *Renus*); décharge van het bestuur
9. Plannen van het bestuur voor 2023 en verder (zie elders in deze *Renus*)
10. Wijzigingen bestuurssamenstelling:
 - a. statutair aftreden en afscheid van Pierre van Grinsven als vice-voorzitter
 - b. voorstel Rom Pereboom te benoemen als nieuw bestuurslid
 - c. voorstel Robbert Jan Hageman (fungerend secretaris) te benoemen als nieuw bestuurslidNoot: ingevolge art. 10.2 van de statuten kunnen tegenkandidaten gesteld worden tot uiterlijk zeven dagen voor de ALV, schriftelijk ondersteund door tenminste tien leden. Deze kandidaatstelling moet vergezeld gaan van een schriftelijke verklaring van de kandidaat, waarin deze verklaart bereid te zijn in het bestuur zitting te nemen.
11. Rondvraag
12. Sluiting

Na afloop van de ALV zal Mark Philippeau een presentatie geven over het Provinciaal archeologisch depot Zuid-Holland, waarvan hij beheerder is. De provincie heeft als wettelijke taak een archeologisch depot in stand te houden, waar vondsten en documentatie bewaard moeten worden. Wat is de rol van het depot en op welke wijze vindt collectiebeheer plaats? Ook zal worden ingegaan op de werkzaamheden die leden van de AWN Rijnstreek uitvoeren in en voor het archeologisch depot.

De avond wordt besloten met een gezellig samenzijn. Het bestuur hoopt veel leden te ontmoeten en kennis te maken met onze nieuwe leden. Je bent dus nogmaals van harte uitgenodigd!

BESTUURLIJK JAARVERSLAG OVER 2022 VAN DE ARCHEOLOGISCHE VERENIGING RIJNSTREEK (AWN-AFDELING 6)

Bestuur

Het bestuur kende in 2022 de volgende samenstelling:

		gekozen	aftredend
Joost Vorst	voorzitter	11 april 2022	2026
Pierre van Grinsven	vice-voorzitter	25 maart 2019	2023
Robbert Jan Hageman	secretaris	fungerend	
Jurgen van Oostenrijk	penningmeester	19 april 2021	2025
Ernst Sprietsma	lid	19 april 2021	2025

Op de Algemene Ledenvergadering van 11 april was de vacature van secretaris, na het aftreden van Deandra de Looff, nog onvervuld. Kort daarop kon evenwel toch daarin voorzien worden door Robbert Jan Hageman, vele jaren lid geweest, maar niet actief; dat is hij nu geworden als jong-pensionado. Het bestuur prijst zich gelukkig deze belangrijke vacature toch zo goed ingevuld te hebben. Zijn benoeming zal formeel nog op de ALV van 17 april 2023 bekrachtigd moeten worden. Helaas heeft Aad van der Geest in 2022 zijn lidmaatschap van de AWN opgezegd, zodat hij ook wegviel als bestuurslid van AWN Rijnstreek.

Algemeen

Zie voor de statuten van de Archeologische Vereniging Rijnstreek onze website

(<https://www.awn-archeologie.nl/afdeling/rijnstreek>)

In 2022 heeft het bestuur, na een eerste online in januari, weer fysiek vergaderd. In totaal betrof het, naast de ALV, zeven vergaderingen, waaronder een brainstorm. Ook kon op 20 mei op haar werkkamer in het Provinciehuis aan gedeputeerde mw. De Zoete de aanbidding plaatsvinden van alle tot nu toe verschenen delen van de *Renus Reeks Rapporten* (RR-rapporten) en de zes publieksboekjes. Zij toonde zich zeer geïnteresseerd in ons archeologisch werk en overtuigde zich van het nut van de subsidie die de provincie voor publieksbereik etc. heeft verleend. De aanbidding van de rapporten en publieksboekjes van Katwijk-Zanderij, Leiden-Jeruzalemshof en Alphen-De Hoorn (Swanendrift) kon om tal van redenen dit jaar geen doorgang vinden en werd uitgesteld tot 2023. Alle publieksboekjes zijn in 2022 als pdf op onze website geplaatst, waar sinds 2020 ook de RR-rapporten zijn te vinden.

Het is een zorg van het bestuur om contact te houden met in principe alle gemeenten in ons werkgebied. Ook al waren wij vaak vertegenwoordigd in Erfgoedkoepels/tafels en vergelijkbare overlegorganen, direct contact met verantwoordelijke ambtenaren, wethouders of andere politici stond in veel gemeenten altijd al wat op een laag pitje, waar nog de Corona-perikelen overheen kwamen. Het is ook heel lastig leden hiertoe te motiveren; niet iedereen is lid van de AWN geworden om daarna in vergaderingen mee te gaan praten of dikke rapporten en andere stukken (Omgevingsplannen!) door te worstelen. Daarom zal dit tot de belangrijkste gemeenten beperkt worden. Liever willen de actieve leden praktische opgravingskennis opdoen, waartoe cursussen nodig zijn. Maar een oproep om gegadigden voor het organiseren van een basiscursus archeologie leverde heel weinig op, te weinig om daar als afdeling iets mee te beginnen – om die reden werd daartoe het Erfgoedhuis Zuid-Holland benaderd.

Uiteraard waren er ook dit jaar weer de gewone overleggen, zoals de jaarlijkse Afgevaardigdendag van de AWN in Amersfoort op 5 november, nu bezocht door de voorzitter.

Huisvesting en relatie met Archeon en Provincie Zuid-Holland

Na de Corona-beperkingen kon dit jaar weer gebruik gemaakt worden van de gastvrijheid van Archeon. Er vond af en toe overleg plaats met Archeon ten aanzien van zaken betreffende de huisvesting, zoals verwarming en ventilatie, al blijft dat een bron van zorg.

Ook was er af en toe overleg met de beheerder van het provinciaal depot in Alphen aan den Rijn over de overdracht van de oude vondstcomplexen van AWN Rijnstreek aan de provincie. Dit gebeurde allemaal in goede harmonie. De geplande aanbieding van de RR-rapporten en publieksboekjes aan de gedeputeerde vond eindelijk plaats. Op 1 december werd een aantal leden ontvangen en rondgeleid in het provinciaal depot te Alphen aan den Rijn, waar ook de (soms door Rijnstreek aangeleverde) opmerkelijke vondsten werden bewonderd. Wij zijn de beheerder Mark Philippeau hiervoor zeer erkentelijk.

Bezoek aan het depot te Alphen aan den Rijn (foto: Silvia Goutier)

Werkzaamheden

In het Archeologiehuis werd verder gegaan met het werk waar dit door die beperkingen stil was komen te staan. Dat betrof vooral het afronden van het rapport over de opgraving in het Jeruzalemshofje. Ook het restauratiewerk vond weer regelmatig doorgang, zowel voor de provincie als van oude opgravingen van Rijnstreek. Het was steeds een hele zorg om in een continue stroom van te puzzelen en/of restaureren materiaal te voorzien.

Vanaf 16 maart gedurende vrijwel het hele jaar werd meegewerkt aan het project van Julia Chorus en Guus Gazenbeek betreffende de determinatie van stempels op Romeins bouwmetaal, vooral tegula (dakpan) en imbrex (een soort vorstpan) en baksteen (soms voor verwarmingsdoeleinden, zoals hypocaustum). Hiermee waren wij heel wat maandagavonden en dinsdagen 'onder de pannen'. Doordat je al doende steeds beter leert herkennen wat voor typen stempels er zijn, is dat best een leuke ervaring. Veel was eenvoudig met EXGERINF gestempeld, als een soort bewijs dat het Exercitus (leger) van de provincie Neder-Germanië dat bouwmetaal besteld had. Wij hebben de hele tijd heel aangenaam samengewerkt, al kon door problemen met de fotografie niet de werkwijze gevolgd worden die aanvankelijk voorgenomen was. Daardoor kon het project ook nog niet helemaal afgerond worden, omdat de fotografie nog enige tijd in 2023 doorging. Ook in de Archeohotspot in Oegstgeest werd vanaf 21 februari aan hetzelfde project gewerkt.

Om alle oude vondstcomplexen zoals het behoort formeel over te dragen aan de provincie, werd op 10 maart door Hans-Willem van der Leeuw en Piet de Baar in het provinciaal depot begonnen met het vervangen van op een paar na alle oude vondstdozen door nieuwe (zonder nietjes, slap karton enz.) en het verwijderen van krantenpapier en bubbeltjesplastic (dat na tal van jaren uiteen begint te vallen) en vervangen door een ander soort schuimplastic, dat misschien niet eeuwig, maar wel heel lang meegaat. Al die dozen werden van nieuwe etiketten voorzien en soms van betere aanduidingen enz. Ook werd alles op één plaats bij elkaar gezet, zij het nog niet in de goede volgorde. Aan het eind van het jaar werd begonnen met het per project en plaats op volgorde plaatsen, waarbij in enkele gevallen de inhoud van de doos bekeken moest worden en soms lijsten gemaakt van de vondstnummers erin. Dit is een flinke klus, die nog wel enkele maanden zal voortduren. Maar dan kan ook de formele overdracht plaatsvinden, zodat in theorie werkelijk alle opgravingen afgehandeld zijn – daargelaten dat er van bepaalde opgravingen nog wel rapporten of rapportjes gemaakt kunnen en horen te worden. Dan zouden ook alle nog in onze werkruimte in het Archeologiehuis aanwezige dozen en losse voorwerpen overgedragen moeten zijn. Leo den Hollander is hiermee langere tijd onledig geweest. Er werden zelfs nog zaken (her)ontdekt die de gemeente Leiden betroffen, zodat die aan het depot van die gemeente overgedragen werden.

Een berg oude vondstdozen (foto: Piet de Baar)

Leden

Het aantal leden nam dit jaar iets toe, van 132 aan het begin tot 143 aan het eind (afgezien van enkele instellingen e.d.). Daarmee is Rijnstreek een van de grotere afdelingen van de AWN, en dat willen we zo houden! Daarom werd bijvoorbeeld de excursie naar het provinciaal depot in Alphen aan den Rijn op 1 december georganiseerd. Ook willen we ons meer op de moderne technieken werpen; zo werd uit een subsidie van de landelijke AWN voor onze verjonging en digitalisering een kleine drone en twee metaaldetectoren aangeschaft. Wie daarmee wil leren omgaan, melde zich! In het bestuur is uitvoerig gesproken over de aanschaf van andere moderne techniek: grondradar, weerstandsmeting, zelfs LIDAR, waarmee je bijvoorbeeld door de kruinen van bomen kunt kijken. Maar mede gezien de kosten en de vragen wie die apparaten zal kunnen bedienen en de verkregen gegevens goed interpreteren en rapporteren, is dit allemaal niet zo eenvoudig; de toekomst zal leren wat hiervan gerealiseerd kan worden.

Op 26 september ontviel ons het lid G. Moree te Bodegraven, 92 jaar oud. Hij was haast 'eeuwenlang' lid, wellicht vanaf de oprichting in 1973 af, maar gezien zijn leeftijd niet meer actief. In *Renus 2022-2* is stilgestaan bij het overlijden van onze vroegere voorzitter Fred Wassink.

De in 2021 begonnen reeks online-contacten met de leden (in de wandeling wel Archeo-soos genoemd) werd nog twee keer voortgezet, maar door afnemende belangstelling en het weer mogelijk zijn van fysiek contact werd hiermee gestopt, al was het wel enigszins nostalgisch: hoe primitief ook, het had toch ook wel wat.

Een mini-enquête over welke dagen/tijdstippen de leden het meest geschikt voorkomen voor activiteiten in de werkruimte, leverde geen duidelijk beeld op. Daarom is besloten de oude tijdstippen (maandagavond 20-22 uur en dinsdag 11-16 uur) te handhaven.

Door Corona en de nasleep daarvan vonden helaas geen lezingen plaats, behalve op de ALV van 11 april. Toen hield voorzitter Joost Vorst een betoog over zijn onderzoek naar botmateriaal van middeleeuwen (periode 900-1300) in Holland en welke conclusies daaruit getrokken kunnen worden over hun herkomst en eventuele immigratie.

Op de Hollanddag, dit jaar georganiseerd in het Lipsius-gebouw van de Universiteit Leiden op 2 juli, waren veel leden van Rijnstreek aanwezig als geïnteresseerd publiek bij de lezingen over het ontstaan van Holland en de vroegste geschiedenis van onze streek. Ook hier was Joost Vorst een van de sprekers.

Publieksbereik

De al langer lopende expositie van Rijnstreek-materiaal in het Archeologiehuis van Archeon werd ook dit jaar gecontinueerd.

In 2022 werd eveneens weer aan de Nationale Archeologiedagen op 18 en 19 juni meegedaan. Het succes van het pieperen van Romeinse (nep)muntjes is bij veel kinderen als het ware gegarandeerd; zeker als ze ze mee naar huis mogen nemen. Wie weet hoeveel van hen gegrepen worden door archeologie en later nog eens amateur of beroeps zullen worden, pieperaar of grondradarbestuurder of 'gewoon' opgraver. Verder werden slechts wat folders e.d. verspreid.

De website van Rijnstreek kan altijd nieuws, berichten, kleine reportages, zelfs tot en met dikke rapporten e.d. in pdf gebruiken, dus schroom niet om in te zenden: awnrijnstreek@hotmail.com. Natuurlijk is er ook de *Renus*, maar zeker voor actualiteiten is de website tegenwoordig een beter want sneller medium. Getracht wordt om alle informatie zo actueel en volledig mogelijk te houden, maar dit is vaak toch een flinke klus, waarvoor Els Koeneman zich steeds bereidwillig inspant. Zoals al werd vermeld, heeft zij dit jaar ook de publieksboekjes als pdf op de website geplaatst. Tevens werd de lijst van raadplegbare RRR door haar uitgebreid.

Correspondentschappen

Het systeem van AWN-correspondenten bij enkele gemeenten ondervond veel problemen bij de herstart na de Corona-tijd. Maar nu bouwactiviteiten nog veelvuldiger plaatsvinden, hoort juist de vinger aan de pols gehouden te worden en gemeld waar er verstoringen gaan plaatsvinden op plaatsen waar een archeologisch bedrijf (nog) niet aan de gang gaat, of waar wij deel mogen nemen aan een onderzoek door een archeologisch bedrijf. Het weer actief maken van het systeem van AWN-correspondenten blijft dus een bron van zorg.

Archeologische bedrijven

Slechts een paar keer werd op onze kennis een beroep gedaan door archeologische bedrijven. Helaas konden wij hen niet helpen, omdat we op die plaats of in de nabijheid ervan nooit gegraven hebben of waarnemingen gedaan. Zie verder het archeologisch jaarverslag.

Het bestuur

ARCHEOLOGISCH JAARVERSLAG OVER 2022 VAN AWN RIJNSTREEK

Ook in 2022 werd het geplande werk aan enkele sleuven in het voormalige vliegveld Valkenburg niet gerealiseerd; de bouw van de nieuwe wijk daar is weer uitgesteld.

Er zijn dit jaar geen opgravingen geweest die door de AWN-Rijnstreek zijn georganiseerd. Wel zijn er waarnemingen geweest door AWN-leden en konden enkele leden ook meehelpen bij opgravingen door professionele bedrijven. Na een bericht van archeoloog Roos van Oosten gingen enkele leden van ons op pad naar een waarneming van een 18^e-eeuwse welput in Hazerswoude, zie hiervoor het verslag in *Renus* 2022-2. AWN-lid Hans-Willem van der Leeuw heeft eveneens in *Renus* 2022-2 verslag gedaan van de vondst van een afvalkuil in de buurt van de Steekterweg te Alphen. Op drie zaterdagen is de AWN op pad gegaan in Voorschoten om met behulp van metaaldetectoren, grondradar, een drone en een edelmanboor op zoek te gaan naar het 13^e-eeuwse mottekasteel Starrenburg, hierover is een eerste verslag verschenen in *Renus* 2022-3 (zie verder het artikel over Starrenburg elders in deze *Renus*). Tot slot kregen AWN-leden Carry en Jurgen de kans om in november twee dagen mee te helpen met een opgraving in Zwammerdam, waar zij – helaas zonder succes – op zoek gingen naar een Romeins schip.

Het bestuur

FINANCIEEL JAARVERSLAG OVER 2022 EN BEGROTING 2023 AWN-RIJNSTREEK

Jurgen van Oostenrijk – penningmeester

2022 was vooral een jaar van subsidies. Onze voorzitter Joost haalde een subsidie binnen voor het maken van een replica van de Romeinse memoriesteen van het fort Albaniana te Alphen aan den Rijn. Jurgen en Manon kregen een subsidie van het Archeologiefonds voor de aanschaf van metaaldetectoren en een drone. En Leo en Piet gebruikten een reeds verkregen subsidie om *Renus Reeks Rapport* nr. 21 te realiseren. Tevens zijn onze twee rekeningen samengevoegd tot één, om kosten te besparen en de efficiëntie van onze financiën te vergroten. Hierdoor zijn de projectsubsidies die nog niet uitgeput waren overgeheveld naar onze ING-rekening. In 2023 zal er hopelijk nog een publicatie plaatsvinden en is er in de begroting ook ruimte opgenomen voor interessante lezingen.

Uitgaven		Begroot		Inkomsten		Begroot			
A	Lezingen	€ -	€ 450,00	1	Retributie AWN	€ 1.423,75	€ 1.500,00		
B	Renus / Renusreeks	€ -	€ 500,00	2	Rente plusrekening	€ -	€ -		
C	Bestuurskosten	€ 382,90	€ 250,00	3	Vergoeding opgravingen	€ -	€ -		
D	Kosten Huisvesting etc.	€ 126,41	€ 150,00	4	Projectsubsidies	€ -	€ -		
E	Deskundigheidsbevorder	€ -	€ 100,00	5	Inkomsten Renus reeks	€ 85,00	€ 100,00		
F	Kosten opgravingen	€ -	€ 150,00	6	Overig (oude projecten)	€ -	€ -		
G	Kosten Uitwerkingen	€ -	€ -	7	Uit eigen vermogen	€ -	€ -		
H	Donaties	€ 800,00	€ -						
			€ -						
	totaal uitgaven	€ 1.309,31	€ 1.600,00		totaal inkomsten	€ 1.508,75	€ 1.600,00		
					Inkomsten	€ 1.508,75			
					Uitgaven	€ 1.309,31			
					Resultaat	€ 199,44			
Projectsubsidies		Totaal 2022		Af		Bij		Restant	
	Publieke opgraving		€ 143,07	€ 80,96	€ 1.141,98	€ 1.204,09			
	Publieksboekjes		€ 6.814,48	€ 2.279,31		€ 4.535,17			
	Brittenburg		€ 2.846,22			€ 2.846,22			
	Cold cases		€ 5.000,00	€ 200,00		€ 4.800,00			
	Memoriesteen		€ 5.000,00	€ 4.123,25		€ 876,75			
	Subsidie verjonging		€ 1.518,98	€ 1.527,78		€ 8,80-			
						Totaal		€ 14.253,43	
vermogen 31 december 2022									
	Resultaat 2021		1824,22						
	Saldo spaarrekening		4990,36						
	Resultaat 2022		€ 199,44						
	Restand projectsubsidies	€	14.253,43						
	Totaal	€	21.267,45						

BEGROTING 2023						
uitgaven			inkomsten			
A	Lezingen	€ 200,00	1	Retributie AWN	€ 1.300,00	
B	Renus / Renusreeks	€ 100,00	2	Rente spaarrekening	€ -	
C	Bestuurskosten	€ 400,00	3	Vergoeding opgravingen	€ -	
D	Kosten Huisvesting etc.	€ 150,00	4	Subsidies	€ -	
E	Deskundigheidsbevordering	€ 100,00	5	Inkomsten Renus reeks	€ 50,00	
F	Kosten opgravingen	€ 150,00	6	Overig	€ -	
G	Kosten Uitwerkingen	€ 200,00	7	Uit eigen vermogen	€ -	
H	Donaties	€ -				
I	Projecten	€ 50,00				
	totaal	€ 1.350,00		totaal	€ 1.350,00	

PROJECTBEGROTING 2023						
uitgaven			inkomsten			
A	Publieke opgraving	€ -	1	Publieke opgraving	€ 1.204,09	
B	Publieksboekjes	€ 2.000,00	2	Publieksboekjes	€ 4.535,17	
C	Brittenburg	€ -	3	Brittenburg	€ 2.846,22	
D	Cold cases	€ 4.800,00	4	Cold cases	€ 4.800,00	
E	Memoriesteen	€ -	5	Memoriesteen	€ 876,75	
F	Subsidie verjonging	€ -	6	Subsidie verjonging	€ 8,80	
G	Saldo	€ 7.453,43				
	totaal	€ 14.253,43		totaal	€ 14.253,43	

PLANNEN VAN HET BESTUUR VOOR 2023 EN VERDER

Eind vorig jaar is het bestuur er eens goed voor gaan zitten. Wat gaat goed en wat niet? Welke kant willen wij op met AWN Rijnstreek in de komende jaren? Welke kansen zien we om Rijnstreek te laten groeien en bloeien? En wat moeten we daarvoor doen?

Veel verenigingen hebben tegenwoordig last van een teruglopend ledental. Dat is gelukkig bij ons geen probleem. Rijnstreek is een van de grootste afdelingen binnen de AWN en ondanks Corona hebben we een gestage aanwas van ons ledental mogen meemaken. Ook jongeren weten ons te vinden. Wat hebben wij onze leden te bieden?

Gelet op de jaarlijkse contributie krijgt men redelijk waar voor zijn geld. Vier keer per jaar ploft een boordevolle en zeer leesbare *Archeologie in Nederland* op de mat. Alle leden in de regio krijgen jaarlijks de *Archeologische Kroniek Zuid-Holland* thuisbezorgd. Daarnaast brengt de *Renus* periodiek actuele berichten uit de eigen regio. En tussendoor worden leden per mail geattendeerd op komende evenementen in de buurt. Last but not least onderhouden we als Rijnstreek een website waar al onze publicaties digitaal zijn te vinden, publicaties waarvan onze leden voor een habbekrats ook een papieren exemplaar kunnen bestellen.

Voor veel leden, vaak ouderen, lijkt het consumeren van archeologische informatie mooi genoeg te zijn. Maar de AWN is niet opgericht als leesclub. In de afgelopen decennia bestond er altijd een wisselende kern van actieve leden die erop uit trok om zelfstandig onder de vlag van Rijnstreek veldwerk te doen in de vorm van opgravingen en waarnemingen. Vervolgens werden vondsten en sporen uitgewerkt tot kloelike publicaties. Zelfstandig graven, wroeten en boren is voor amateurs sinds

'Malta' feitelijk alleen nog maar toegestaan op locaties waar cru gezegd toch niets interessants is te vinden. Onze kern van actieve leden is de afgelopen jaren dan ook verschrompeld en heeft zich nauwelijks verjongd. Een vereniging waarvan de actieve kern zich niet verjongt, is op den duur niet levensvatbaar.

Opgravingen

Ons ideaal is dat we weer zelfstandig kunnen opgraven. Ondanks 'Malta' lijken daarvoor kansen aanwezig, als we:

- a. voor een eigen opgraving een professionele senior-archeoloog inhuren (op kosten AWN), die als supervisor de nodige kwaliteitsborging biedt.
- b. uitstekende contacten opbouwen met gemeentelijke archeologen en beleidsmedewerkers, zodat we goodwill krijgen om te mogen graven in het 'grijze gebied' tussen wel en niet vrij te geven terrein.
- c. zorgen voor voldoende praktische opgravingskennis bij onze leden.

Deze drie voorwaarden zijn niet in een handomdraai te realiseren. Met name de twee laatste punten zijn vooral een kwestie van lange adem. Verderop geven we aan welke wegen we daarvoor willen gaan bewandelen.

Niet-invasief veldwerk

Naast eigen opgravingen willen we ons ook meer richten op eigen niet-invasief veldwerk. Dit betreft activiteiten waarbij de grond niet (noemenswaardig) wordt verstoord. Veldverkenningen, al dan niet met hulp van de metaaldetector, zijn natuurlijk al welbekend. Maar moderne geofysische methoden en technieken zijn inmiddels ook voor amateurs beschikbaar. Met name onze landelijke WGMA is er al mee bezig. Vooral in de vorm van de inzet van grondradar, bijv. op kasteelterreinen.

We streven ernaar om als Rijnstreek (met steun van de landelijke AWN) een eigen grondradar aan te schaffen. Om zinvolle conclusies te kunnen trekken, is het vaak nodig een combinatie van technieken en methoden toe te passen. Grondradar staat dus bovenaan, maar is niet het enige speelgoed op ons verlanglijstje. Een eigen drone hebben we inmiddels al wel, net als twee metaaldetectors. We willen onze leden graag de mogelijkheid geven daarmee aan de slag te gaan.

We zijn overigens van mening dat niet-invasief veldwerk voor ons geen vervanging is voor opgraven. Tijdens het werken met een grondradar ontdek je namelijk niets. Pas na bewerking van de digitale data ontstaat een beeld dat kan worden gelezen en geïnterpreteerd.

Bovendien is de inzet van grondradar of weerstandmetingen in de praktijk beperkt tot terreinen waarvan op grond van bijvoorbeeld historische bronnen bekend is of verwacht wordt dat daar grondsporen aanwezig zijn. Dat betekent dat het voor ons zinvol is meer aansluiting te zoeken bij historische verenigingen in onze regio. In verband daarmee zijn we al aangeschoven bij de Erfgoedtafel Leiden, waarin tal van erfgoedorganisaties zijn vertegenwoordigd, en enkele andere vergelijkbare overleggen.

Schansenonderzoek

Concreet zijn we van plan ons met inzet van niet-invasieve technieken te richten op het uitvoeren van een schansenonderzoek, dat in 2024 (viering 450 jaar Leidens Ontzet) al resultaten kan hebben

opgeleverd. Hiervoor zoeken we samenwerking met historische verenigingen in gemeenten waar Spaanse schansen hebben gelegen (Leiden, Oegstgeest, Leiderdorp). Als pilot gaan we al dit voorjaar aan de slag met het zoeken naar sporen van de schans Voskuil in Oegstgeest.

Als we met het schansenonderzoek mooie resultaten boeken, willen we (in afstemming met de WGMA) gaan denken over uitbreiding van ons werkterrein, ook buiten Rijnstreek.

Correspondentschappen

Hierboven is al gezegd dat het hard nodig is de banden met de gemeentelijke archeologen verder aan te halen. Meer in het algemeen hebben we het altijd al belangrijk gevonden dat AWN Rijnstreek in de regio ogen en oren paraat heeft om nieuws over interessante verstoringen of vondsten te signaleren. Met het oog daarop kende Rijnstreek van oudsher een dekkend net van correspondenten. Dit systeem is wat sleets geraakt.

Het bestuur acht het niet meer haalbaar om in elke gemeente een correspondent te hebben, noch om met een beperkt aantal correspondenten het hele werkgebied te bestrijken. Daarom willen we voorlopig inzetten op correspondenten in de meest interessante gemeenten. Dit zijn Katwijk, Leiden, Voorschoten, Alphen en Bodegraven. Kortom, vooral het archeologisch rijke gebied langs de Oude Rijn. Dus willen we ook vooral met de officiële archeologen van die gemeenten de contacten gaan intensiveren.

Educatie

Zoals gezegd kunnen we pas zelf gaan opgraven als we voldoende actieve leden hebben met praktische opgravingskennis en -vaardigheden. Die doe je alleen op 'on the job'. Daarbij vervult een veldwerkcoördinator de rol van trainer. Daarom vinden we een cursus veldwerkcoördinatie hard nodig. 'Train de trainer' wordt dus ons motto. We gaan verkennen met welke partij(en) we zo'n cursus van de grond zouden kunnen krijgen.

Voor het uitwerken van opgravingen is materiaalkennis nodig. We hebben als afdeling te weinig kennis of vaardigheden in huis om leden hierin te scholen. Ook is het aanbod van 'leerlingen' binnen Rijnstreek op dit moment nog te klein om dat op die schaal te organiseren. Zo kreeg het bestuur maar weinig respons op het aanbod een basiscursus archeologie te organiseren. Daarom vragen we het Erfgoedhuis Zuid-Holland om ons en andere Zuid-Hollandse afdelingen hierin te faciliteren. We denken dan aan cursussen op HBO niveau.

Activiteiten binnen

Overigens roeien we voorlopig met de riemen die we zelf hebben. Zo is begin dit jaar op de maandagavonden in onze werkruimte in het Archeologiehuis in Alphen een interessante korte cursus determinatie (post-)middeleeuws aardewerk gegeven door Piet de Baar. Het materiaal was afkomstig van onze oude opgraving Nieuwveen-Muggenlaan. In het vervolg komt het soortgelijke vondstcomplex Voorschoten-Roucoop aan bod.

Het bestuur constateert wel dat leden vaak een drempel ervaren om op onze vaste tijdstippen – maandagavond en dinsdagmiddag – in het Archeologiehuis te verschijnen om mee te doen aan het uitwerken van oude vondstcomplexen.

Daarom gaan we nieuwe en aankomende leden vragen of ze voor binnen-activiteiten interesse hebben en waar ze dan behoefte aan hebben. Te denken valt ook aan een soort ‘buddy-systeem’ waardoor nieuwe leden persoonlijke aandacht krijgen van de vaste bezoekers. Uiteraard zorgen we dat er altijd voldoende materiaal klaarligt om te (leren) determineren en/of te (leren) plakken/restaureren.

Tot slot

Een belangrijk doel van de overheid om een vereniging als de AWN te subsidiëren, is vergroting van het publieksbereik van de archeologie. Door zinvolle activiteiten buiten en binnen aan te bieden, hopen we nieuwe jonge leden aan te trekken en vast te houden.

In het kader van vergroting van het publieksbereik vinden we ook ArcheoHotspots als laagdrempelige voorzieningen voor een breed publiek van groot belang. We zien wel dat deze vooral lokaal en van onderop vorm moeten krijgen. Maar als een hotspot eenmaal draait, zoals in onze regio in Oegstgeest, zijn we als AWN Rijnstreek natuurlijk bereid tot samenwerking en steun, bijvoorbeeld door te helpen met het realiseren van activiteiten zoals lezingen.

Mochten jullie realiseerbare ideeën hebben die hier niet genoemd zijn, dan zien we die graag tegemoet!

Het bestuur

VOOR U BIJGEWOOND

In vervolg op het jaarverslag over 2022 moet worden vermeld dat er in de afgelopen maanden van 2023 haast een inhaalslag aan activiteiten geweest. Zo werden er drie *Renus Reeks Rapporten* (eventueel met bijbehorend publieksboekje) gepresenteerd.

- Als eerste werd op 17 januari 2023 in het Gemeentehuis van Katwijk door Pierre van Grinsven het door hem geschreven rapport en publieksboekje over de opgraving Zanderij-9 aangeboden aan wethouder Jacco Knaape, gevolgd door een lezing daarover. Deze activiteit werd door veel leden bijgewoond, al dan niet omdat zij zelf meegewerkt hadden aan de opgraving. Iedereen die daaraan deelgenomen had of er bij betrokken was, en waarvan het adres bekend was, was uitgenodigd. Vandaar dat er een goed bezette zaal was met een geïnteresseerd publiek. Na afloop werd aan allen het publieksboekje aangeboden.
- Op 20 februari vond een bespreking plaats tussen een aantal betrokken AWN-ers en Chrystel Brandenburgh en Barbara Gumbert als gemeentelijk archeologen bij Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO). Hierbij werd door Leo den Hollander het rapport over de (nood)opgraving Jeruzalemschhof aangeboden aan gemeentearchivaris De Graaf. Inmiddels staat dat in pdf-vorm ook op onze website (RR-rapport nr. 21). Verder werden er afspraken gemaakt over contacten m.b.t. toekomstige opgravingen in Leiden en daarbuiten (waar ELO optreedt als adviseur op dat gebied), waar wij graag aan meewerken en de vondsten die gedaan worden bijv. nader bewerken.

- Op 21 februari hield Pierre van Grinsven een lezing in het Museum Voorschoten voor leden van de plaatselijke oudheidkundige vereniging en de AWN. Toen de RR-rapporten en publieksboekje in 2021 aan de wethouder aangeboden werden, was het nog volop Coronatijd, zodat slechts een select gezelschapje aanwezig kon zijn. Nu vond de presentatie plaats voor het publiek. De tot wel laatste plaats bezette zaal toonde de grote belangstelling voor archeologie in Voorschoten.
- Op 16 maart werden aan wethouder Anouk Noordermeer van Alphen aan den Rijn aangeboden de rapporten over de opgravingen Dorpsstraat 67 te Hazerswoude (inmiddels behorend tot die gemeente), Stepping Stone Gebouw/Theater en De Hoorn (Swanendrift) te Alphen, plus het publieksboekje van laatstgenoemde opgraving. Ook werd met haar diepgaand van gedachten gewisseld over het archeologisch beleid en de rol die AWN-Rijnstreek daarbij kan spelen. Gelukkig kon een van de belangrijkste medewerkers aan die rapporten, Suus Spey, daarbij weer aanwezig zijn, na een jaar vol gezondheidsperikelen. Haar en de ook aanwezige Leo den Hollander past dan ook veel dank.
- Ook binnenshuis zijn we het jaar 2023 voortvarend begonnen. Vanaf 23 januari werd op de maandagavonden in onze werkruimte een cursus determinatie van middeleeuws en post-middeleeuws aardewerk gegeven door Piet de Baar, aan de hand van vondsten van de opgraving Nieuwveen-Muggenlaan (ook wel Dorpsstraat geheten) uit 2001. Hoewel in een redelijk willekeurige opgraving niet al het materiaal even geschikt is om te determineren, kon wel een soort basis gelegd worden, met name het werken met een aantal boeken waarin goede vergelijkingen gevonden kunnen worden. Van de tien deelnemers bleven er aan het eind niet veel meer over, met name omdat het tijdstip toch niet zo gelukkig was of men andere activiteiten had. Voor de volhouders zal begonnen worden met het determineren van het aardewerk uit de opgraving Voorschoten-Roucoop.

AWN-leden bezig met het determineren van Middeleeuws aardewerk (foto: Hans-Willem van der Leeuw)

Met de ArcheoHotspot Oegstgeest worden nauwe banden onderhouden. In de bibliotheek aan de Lange Voort 2 T wordt iedere woensdag en zaterdag (14-16 uur) aan het publiek getoond hoe onder (veel) meer het puzzelen en soms lijmen van aardewerk er aan toe gaat. Onder de bezielende leiding van coördinator Philip Pieterse demonstreren enkele leden van Rijnstreek daar dat stug volhouden vaak leidt tot complete leuke vondsten.

Naast dit werk organiseerde Philip ook een drietal lezingen. Op 3 februari vertelde Peter Stokkel van de afdeling Archeologie van de gemeente 's-Gravenhage over de opgravingen op het Binnenhof in Den Haag (heel langdurig, ingewikkeld, lastig, maar met o zo mooie plaatjes en prachtige vondsten, waaronder zelfs botten van leeuwen). Op 17 maart gaf Rachel Schats van de Faculteit der Archeologie Leiden een lezing met de titel "Wat ziet de archeoloog nou helemaal in botten?" (ook hier hebben de afwezigen heel veel gemist).

De derde lezing zal plaatsvinden op 14 april: "Waarom stierven de Boeroes zo snel en massaal? Historie en DNA-onderzoek naar de oorzaak van de mislukte kolonisatie van Suriname in 1845." Boeroes waren in het toenmalige spraakgebruik in Suriname Nederlandse boeren, vooral uit het Gelderse rivierengebied, die naar Suriname gelokt waren om daar een soort volksplanting te stichten. Helaas kwamen ze terecht in een van muggen en koorts verzeend gebied waar landbouw met de toenmalige kennis van Nederlandse boeren niet mogelijk was, zodat de meesten al na heel korte

periode overleden en ter plaatse op een kerkhofje begraven werden, waarna de rest naar bijv. Paramaribo vertrok.

Deze lezingen vonden en vinden plaats in Cultuurhuis De Paulus, Warmonderweg 2, Oegstgeest, van 20-22 uur. De toegang bedraagt € 10, contant te betalen aan de deur. Inschrijven kan bij phh.pieterse@hccnet.nl. Voor het najaar is gepland een lezing door ons lid Freek Lugt over de archeologie in Oegstgeest en verre omgeving in langvervlogen tijden. En als het financieel en organisatorisch mogelijk is, zal dit zeker niet de laatste lezing zijn. Iedereen is dus van harte uitgenodigd (je hoeft niet eens AWN-lid te zijn).

Inmiddels is ook de ALV van de landelijke AWN bekend. Die zal worden gehouden op zaterdag 13 mei in het Zuidhollandse Nieuwpoort (niet zo ver van onze buurt) Wij willen je aanmoedigen daarbij aanwezig te zijn.

Het bestuur

ARCHEOLOGISCHE VERKENNING NAAR HET KASTEEL STARRENBURG IN VOORSCHOTEN

Tekst en foto's: Pierre van Grinsven

De afdeling Rijnstreek van de AWN heeft voor een aantal nieuwe leden zonder ervaring met veldwerk een gelegenheid gezocht om enig archeologisch onderzoek te doen. Dat mocht niet het karakter hebben van een opgraving waarvoor toestemming moet worden verkregen, maar het werd een veldverkenning en een booronderzoek naar de geofysische gesteldheid van de mogelijke vindplaats van het mottekasteel Starrenburg. Door middel van de grondradartechniek bestaat de mogelijkheid om het terrein te onderzoeken zonder de bodem te verstoren. De Voorschotense historicus Piet van der Plas heeft in een publicatie in het *Leids Jaarboekje* 2017 p. 93-106 betoogd dat er een mottekasteel moet hebben gelegen in de Starrenburgerpolder in Voorschoten op een locatie aan het eind van de Wilgenlaan. Deze onderzoeken zijn uitgevoerd op de zaterdagen 29 oktober, 5 en 12 november onder grote belangstelling van onze AWN leden.

De locatie

Het terrein ligt ten oosten van de Veurseweg aan het einde van de Wilgenlaan, op de onderstaande kaart aangegeven met het gebied A.

De locatie van het onderzoeksgebied, aangegeven met A.

Het terrein ligt in het overgangsgebied van de strandwal, waar de Veurseweg op ligt, en het veengebied dat begrensd wordt door de Vliet. De huidige begroeiing bestaat uit grasland.

De veldverkenning

Het terrein meet ongeveer 100 m bij 125 m. Met behulp van meetlinten en afzettingsslint zijn er vakken gecreëerd van 25 bij 25 m.

noordzijde		begrensd door sloot		
E-5	E-4	E-3	E-2	E-1
D-5	D-4	D-3	D-2	D-1
C-5	C-4	C-3	C-2	C-1
B-5	B-4	B-3	B-2	B-1
A-5	A-4	A-3	A-2	A-1
zuidzijde begrensd door pad				

De vakken werden van oost naar west afgelopen met metaaldetectoren en alle vondsten verzameld per vak en voorzien van een vondstenkaartje per vak. Dus in totaal 25 kaartjes.

Aan de oppervlakte van het terrein waren weinig vondsten te zien en te rapen. Het accent lag op het zoeken naar metaalresten met behulp van metaaldetectie. Er zijn veel metaalvondsten gedaan, meer dan 20 kg, waarbij veel hoefijzers. Verder veel munten, de meeste helaas niet determineerbaar, een mogelijk deel van een zwaard en een bijzonder tinnen bekertje. Directe aanwijzingen voor de aanwezigheid van een mottekasteel uit de 13e eeuw zijn deze vondsten niet.

Het booronderzoek

Over het terrein is een aantal boringen gezet met de Edelmanboor. Er is een grid uitgezet om een zo goed mogelijke dekking te krijgen in de zoektocht naar het kasteel.

In totaal zijn 12 boringen gezet. Alle boringen laten eenzelfde profiel zien: onder de bouwvoor komt alleen veen voor, af en toe met kleine zand- of kleilaagjes en soms hout en rietresten. Er is geboord tot meestal 2,50 m diep, één keer tot 3,50 meter. Alleen bij de boringen aan de westkant, tegen de tuinen van de huidige bewoners, kwam in de onderste lagen zand voor, dat wees op de strandwal.

Een impressie van een boring.

Het radaronderzoek

Met dank aan de WMGA konden we een grondradar-onderzoek doen op zaterdag 12 november. Er is gekozen om één vak (C-4) van 25 bij 25 meter in detail in kaart te brengen door op elke 25 cm afstand een scan over de 25 m te maken. Helaas deed de GPS van het apparaat het niet, waardoor er niet heen en weer gemeten kon worden. Het trekken van de radarwagen was zeer zwaar door het ongelijke maaiveld en de hoge waterstand (veel plassen). Uit de uiteindelijke resultaten kunnen helaas geen conclusies getrokken worden.

Een impressie van het werk met de grondradar.

Conclusie

Een flink aantal leden heeft meegedaan aan deze veldverkenningen en ervaring op kunnen doen met een aantal aspecten van het archeologisch veldwerk. De veldverkenning, het booronderzoek en de radar-grondmetingen hebben de aanwezigheid van een voormalig mottekasteel uit de 13de eeuw niet kunnen aantonen. Dat inspireert echter wel tot verder zoeken!

DE SCHAT VAN HOOGWOUD, NU IN HET RIJKSMUSEUM VAN OUDHEDEN

Tekst & foto: Hans-Willem van der Leeuw

Vanaf begin maart is er in de vitrine van nieuwe aanwinsten in het Rijksmuseum van Oudheden een nieuwe schat te zien.

In 2021 vond een metaaldetector-amateur in Hoogwoud bij Alkmaar een duizend jaar oude goud- en zilverschat. Deze bestaat uit twee paar gouden hangers, maansikkelvormig; de ene set is versierd met filigraan, de andere set met graveringen. Dit soort sieraden, die parallellen hebben in het Byzantijnse Rijk, werden als oorhangers gebruikt. Ze zijn aan één kant onbewerkt en waarschijnlijk werden ze aan een band om het hoofd gedragen. Misschien door één persoon, mogelijk ook door twee verschillende personen; ieder een paar. De vier hangers zijn gedateerd tussen 1000 en 1050. Daarbij zijn twee fragmenten geribbeld goudblad gevonden, die aan elkaar passen. N.a.v. RMO-onderzoek is komen vast te staan dat er textielvezels in zaten en dat de stroken om de rand van een kledingstuk hebben gezeten, mogelijk wel een hoofdband.

Naast de gouden sieraden vond de metaaldetector-amateur een 39-tal zilveren muntjes uit 1200-1250. Kleine textielresten gaven aan dat de munten waarschijnlijk in een zakje hebben gezeten. De schatvondst wordt in verband gebracht met de oorlogen tussen de graaf van Holland en West-Friesland in de 13^e eeuw. Vaak begroeven mensen met geld en status hun kostbaarheden om ze later weer op te halen. De gouden sieraden waren toen al twee eeuwen oud.

